

Дячук Д.Д.,
Ласиця Т.С.

**ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
БЕЗПЕРЕВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА
ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВОЇ
УСТАНОВИ "НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФІЛАКТИЧНОЇ І КЛІНІЧНОЇ МЕДИЦИНІ"
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СПРАВАМИ**

Державна наукова установа "Науково-практичний центр профілактичної і клінічної медицини"
Державного управління справами

Резюме. Ефективність функціонування системи медико-санітарного забезпечення в сучасних умовах залежить від конкурентоспроможності кадрів. Одним із шляхів розвитку безперервної професійної освіти є розбудова освітянських програм на основі практичного спрямування навчального процесу та досягнення пріоритетних завдань лікувального закладу.

Ключові слова : безперервна професійна освіта, науково-методичний супровід, конкурентоспроможність кадрів, потреби закладу, локальний клінічний протокол, доказова медицина.

Концепція здобування знань і умінь людиною протягом усього її професійного життя отримала називу безперервної професійної освіти і стала однією з основних доктрин організації і розвитку освіти в другій половині ХХ і початку ХХІ століття. Вона проголошена Всесвітньою федерацією медичної освіти (ВФМО); нею керуються такі міжнародні організації, як ЮНЕСКО, Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Європейська рада тощо. Ця концепція офіційно закладена в основу державної політики у таких країнах, як Франція, Швеція, ФРН, Великобританія, Канада; виступає в якості мети або домінуючого стимулу реформування національних систем навчання багатьох країн світу. [1,7,10,12] В умовах незалежної України вища медична школа на новому етапі свого існування розпочала реформування відповідно до нових завдань системи охорони здоров'я та світових зразків. [4,5,6] Високоякісна підготовка, перевідготовка та підвищення кваліфікації медичних і фармацевтичних кадрів є важливою складовою перспективного розвитку в галузі охорони здоров'я. [11]

Сучасний розвиток медичної науки і практики, соціально-економічні перетворення в суспільстві обумовлюють необхідність внесення системних корективів у підготовку та підвищення кваліфікації медичних і фармацевтич-

них працівників із наближенням їх освіти до міжнародних стандартів. Основною метою реформи вищої медичної та фармацевтичної освіти є підготовка творчо мислячого, конкурентоспроможного фахівця для системи охорони здоров'я.[5]. Реформа вищої медичної освіти повинна бути розрахована на підготовку фахівців, професійні якості яких відповідали б вимогам ринку праці, процесам глобалізації і євроінтеграції.[6] Головними пріоритетами системних перетворень в медичній освіті залишаються наступні положення:

- поліпшення якості підготовки лікарів загальної практики/сімейної медицини;
- реорганізація системи і значне поліпшення якості підготовки середніх медичних працівників для поступового збільшення їх частки у структурі медичного персоналу;
- сприяння запровадженню системи європейських і міжнародних тенденцій післядипломної підготовки лікарів з пріоритетним розвитком первинної медико-санітарної допомоги;
- запровадження безперервної професійної освіти для підтримання і підвищення рівня професійної компетентності лікаря, що гарантує надання медичної допомоги відповідно до розвитку науки та нових медичних технологій;

- розробка інноваційних програм та забезпечення стандартів якості навчання для всіх працівників системи охорони здоров'я (управлінські та медичні кадри, юристи фінансисти, економісти, фахівці з інформаційних технологій та кадрових питань).[4,6,7,8]

На сьогоднішній день існує нагальна потреба у запровадженні спеціальних навчальних програм на рівні кожного медичного закладу, особливо це стосується багатопрофільних науково-практичних сучасних установ. Програми в рамках безперервного професійного розвитку включають спеціальні знання, орієнтацію нового співробітника на робочому місці, наставництво, навчання з питань використання наявних у медичному закладі інформаційних та медичних технологій та початкової управлінської підготовки в процесі формування резерву. [9]Факторами, які гальмують безперервний професійний розвиток в медичній галузі, є перш за все відсутність відповідної законодавчо-нормативної і фінансової бази, диференційованої заробітної плати відповідно до об'ективної оцінки результатів діяльності працівника, інформаційної підтримки та наукових досліджень щодо розвитку реформи. [6]

Метою нашого дослідження стало обґрунтування методичних підходів щодо розвитку безперервної професійної освіти лікарів та молодших медичних спеціалістів на базі потужного науково-практичного центру.

В Україні в рамках проекту ЄС "Сприяння реформі вторинної медичної допомоги в Україні" визначено у який спосіб може відбуватися навчання та організаційний розвиток від існуючої сьогодні формальної освіти, до безперервного професійного розвитку [4,6,7,8].

Затверджена на національному рівні формальна освіта та підвищення кваліфікацій у відповідності до вимог законодавства (закупівлі за державний кошт стандартизованої формальної освіти).

Формальна освіта, що залежить від потреб та замовлення медичного закладу. Підвищення кваліфікацій у відповідності до вимог законодавства.

Безперервний професійний розвиток на рівні команди відповідно до стратегічних пріоритетів установи.

Для швидкого реагування на потреби людей у додатковій освіті необхідно створення адаптованої системи підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки із зачлененням сучасного науково-методичного та інформаційного захисту. Загальною вимогою сьогодення щодо розвитку освіти в медичній галузі є стратегія направлена на визначення пріоритетів розвитку. Основним пріоритетом розвитку Державної наукової установи "Науково-практичного центру профілактичної та клінічної медицини" Державного управління справами стало поліпшення якості надання медичної допомоги [6]. Це стосується всіх аспектів роботи установи, в тому числі підготовки і післядипломного навчання медичних кадрів.

В ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС була розроблена концепція розвитку науково-практичної установи на 2008-2012 роки. Виходячи з цієї концепції для розв'язання багатьох проблем з надання високоякісної медичної допомоги населенню і особливо прикріпленим контингентам до медичних та санаторних установ Державного управління справами були визначені завдання щодо розвитку післядипломної формальної та неформальної освіти лікарів та молодших медичних спеціалістів.

В Центрі підвищення кваліфікації ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС створена адаптована система удосконалення лікарів та молодших медичних спеціалістів на основі комплексного наукового супроводу вирішення медичних проблем, пов'язаних з впровадженням принципів доказової медицини. Центр підвищення кваліфікації лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою, як структурний підрозділ ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС дозволяє забезпечити високий рівень післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку на основі комплексного системного аналізу і постійного зворотного зв'язку з первинною ланкою медичної допомоги.

З 2007 року заклад був ліцензований на надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації та спеціалізації молодших спеціалістів, а з 2008 року на надання освітніх послуг зі стажування та тематичного удосконалення лікарів. З 2010 року став базовою установою МОЗ із заочної інтернатури. За період з 2008 до 2010 року було створено достатній науково-педагогічний потенціал за рахунок наукових співробітників та висококваліфікованих фахівців практичної охорони здоров'я.

На сьогоднішній день в освітніх закладах Україні склалася ситуація, коли медики-спеціалісти потребують високого рівня освітньої послуги, а викладачі вимушенні діяти суверено в рамках типових програм, і не спроможні змінити зміст і структуру на прохання замовника. Замовник (керівник лікувального закладу) не зацікавлений у підвищенні кваліфікації своїх спеціалістів, тому, що це потребує значних фінансових витрат, дестабілізує роботу закладу (навчання з відривом від виробництва), часто не покращує якості надання медичної допомоги, незважаючи на підвищення професійного статусу працівника (отримання "категорії"). Окрім професійної та фінансової проблем існує широкий спектр юридичних невідповідностей в нормативно-правовому забезпеченні післядипломної освіти [2,6].

Для прогнозування стратегії розвитку в майбутньому ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС, вирішення проблем, пов'язаних з оптимальним функціонуванням медико-санітарної служби був проведений ПЕСТ аналіз (політичні, економічні, соціальні та технологічні тенденції). Було виявлено, що розвиток професійної післядипломної освіти знаходиться в органічному зв'язку з потребами ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС по наданню медико-санітарної допомоги прикріпленню населенню, при цьому організація діяльності освітньої структури, засоби і методи навчання пов'язують зміст навчання із практичними потребами і фахівця і установи.

З іншого боку аналіз кадрового потенціалу наукових співробітників, лікарів та середнього медичного персоналу ДНУ "ЦПКМ" ДУС дозволяє зробити висновок про можливість запровадження навчальних програм з урахуванням компетентністного підходу. Так укомплектованість закладу працівниками всіх рівнів складає від 88 до 99,3 %, з них вищі кваліфікаційні категорії мають біля 80 % працівників, і майже всі не досягли пенсійного віку. До закладів медико-санітарного спрямування в системі ДУС належать установи, що забезпечують надання послуг на всіх ланках медико-санітарної допомоги. Аналіз роботи всього потужного медико-санітарного комплексу - ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС, клінічна лікарня "Феофанія", санітарно-епідемічна станція, державне підприємство "Аптека", 17 санаторіїв, готельні комплекси - дозволив окреслити основні потреби практичної охорони

здоров'я, а відповідно і визначити напрямки розвитку, форми і методологію безперервної професійної освіти .

Ефективне функціонування системи медико-санітарного забезпечення визначається конкурентоспроможністю кадрів, а це ставить відповідні вимоги до змісту, процесу та результатів освіти. Щорічний навчально-виробничий план, затверджений в Центрі, включає цикли тематичного удосконалення лікарів здебільшого для лікарів первинної ланки та різномірні курси стажування, що забезпечуються високоспеціалізованими службами (малоінвазивна хірургія, функціональна діагностика, швидка медична допомога тощо). Для молодших спеціалістів з медичною освітою навчально-виробничий план розробляється за спеціалізацією працівників, виходячи з потреб медичних закладів та установ системи Державного управління справами. Програми, що використовуються в Центрі підвищенні кваліфікації на сьогоднішній день спрямовані перш за все на покращення результатів діяльності медичних закладів. Це стосується якості медичної допомоги, безпечності, доступності, стану здоров'я населення та рівня задоволення пацієнтів. Доповнення до типових програм післядипломної освіти формуються на засадах доказової медицини з урахуванням потреб конкретних медичних закладів. В основу тематичної програми циклів Центру підвищенні кваліфікації зазвичай покладені клінічні та організаційні розробки наукових відділів. Подальша робота лікарів та медичних сестер після закінчення циклів тематичного удосконалення безпосередньо пов'язана з впровадженням на робочому місці інноваційних рішень, методик та техніко-нормативних документів, які опрацьовувалися на курсах підвищенні кваліфікації. Здебільшого наукові дослідження спрямовані на розробку методів лікування, опрацювання загальнонаціональних клінічних рекомендацій та розробку і впровадження локальних протоколів, що потребує постійно діючої системи навчання медичного персоналу всіх рівнів, його ознайомлення з новітніми досягненнями в певній галузі.[13] Адже відомо, що для впровадження стандартизованих медичних протоколів окрім зовнішніх (відсутність необхідних медичних ресурсів) існує необхідність у подоланні внутрішніх бар'єрів у вигляді недостатнього рівня підготовки медичного персоналу та консерватизму ме-

дичних працівників, які не хочуть змінювати звичну тактику ведення пацієнта[3].

Керуючись загальним принципом, що професійна освіта - це перш за все освіта, направлена на отримання результату, викладання на курсах тематичного удосконалення лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою орієнтовано на досягнення цілей, що визначені в концепції розвитку ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС стосовно якості надання медичної допомоги прикріпленному населенню.

Розвиток післядипломної освіти на базі потужних науково-практических установ на нашу думку дозволить досить швидко запровадити компетентністний підхід на шляху безперервного професійного розвитку. Поки що в Україні єдиним механізмом оцінки компетенції є атестація, яка загалом базується на поняттях старшинства і здатності продемонструвати процес відвідування сучасних програм пеперідготовки. В теперішній час учебний процес в Центрі підвищення кваліфікації ДНУ "ЦПКМ" ДУС знаходиться на рівні формальної освіти, що замовляється медичним закладом і безпосередньо залежить від існуючою на сьогоднішній день нормативно-правової бази. Але формування змісту та процесу навчання на основі конкретного запиту замовника (відділень та закладів ДУС) стало першим етапом на шляху розвитку безперервної професійної освіти.

Висновки

1. Центр удосконалення лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою, як структурний підрозділ науково-практично-навчального центру дозволяє забезпечити високий рівень практичного спрямування навчального процесу на основі постійного зворотного зв'язку з первинною ланкою.
2. На шляху розвитку безперервної післядипломної освіти формальна спеціалізація і тематичне удосконалення в умовах потужних медико-санітарних об'єднань набуває ознак неформальної освіти, направленої на підвищення результативності роботи конкретного медичного закладу.
3. Формування програм курсів підвищення кваліфікації лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою з урахуванням потреб конкретних медичних закладів є перспективним напрямком розвитку професійної післядипломної освіти.

ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НЕПРЕРЫВНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО НАУЧНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ "НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ И КЛИНИЧЕСКОЙ МЕДИЦИНЫ" ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ ДЕЛАМИ

Дячук Д.Д., Ласица Т.С.

Резюме. Эффективность функционирования системы медико-санитарного обеспечения в современных условиях зависит от конкурентоспособности кадров. Одним из путей развития непрерывного профессионального образования является практическая направленность и достижение приоритетных задач лечебного учреждения.

Ключевые слова: непрерывная профессиональное образование, научно-методическое сопровождение, конкурентоспособность кадров, потребности заведения, локальный клинический протокол, доказательная медицина.

**EXPERIENCE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT CONTINUING
PROFESSIONAL EDUCATION FOR EXAMPLE STATE RESEARCH INSTITUTIONS
"SCIENTIFIC AND PRACTICAL CENTER FOR PREVENTIVE AND CLINICAL
MEDICINE" STATE OF AFFAIRS**

Dyachuk DD, Lasytsa TS

Abstract. Efficiency functioning system of medical and sanitary ensure the modern in the conditions depends on the competitiveness of staff. One of the tract development of constantly professional education are practice and international scientific achievement priority tasks of medical institutions.

Key words: constantly professional education, science and methodical conduct, the competitiveness of staff, the needs of institution, local Clinical protocol evidence medicine.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біловол О.М. Стратегія розвитку та реформування медсестринства в Україні // Буковинський медичний вісник. Спец. випуск. - 2007. - С 3-6.
2. Вороненко Ю.В., Чернишенко Т.І. Реформування медсестринської освіти в Україні // Медсестринство України. -1998. - №1. - С .
3. Дячук Д.Д., Чумаченко М.М., Мороз Г.З., Гідзінська І.М. Методичні підходи до впровадження локальних клінічних протоколів в амбулаторно-поліклінічну практику// Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України - 2009 - №3.- С. 66-70.
4. Криштопа Б.П. Управління вищою освітою в Україні: системно-історичний аналіз// Український мед. часопис - 2000.-№3.- С. 132-138 .
5. Порттер М., Тайсберг Э.О. Переосмысление системы здравоохранения.- К.: 2007.- 594 с.
6. Проект ЄС "Сприяння реформі вторинної медичної допомоги в Україні". Розділи : Роль управління кадровими ресурсами у покращенні результатів діяльності системи охорони здоров'я України. Рекомендації щодо реорганізації системи охорони здоров'я в Україні: базова проблематика і варіанти рішень. Представництво Європейської Комісії в Україні. Київ, 2009. С 47-51.
7. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти - К.: Ленвіт, 2006.- 35 с.
8. Стратегия ВОЗ в области сестринского и акушерского образования для Европейского региона. Разделы 1-8. Методические рекомендации по реализации стратегии для государств - членов ВОЗ. 188 с.
9. Elzubeir M., Rizk D. Evaluating the quality of teaching in medical education: are we using the evidence for both formative and summative purposes? Medical Teacher, Vol. 24, No. 3, 2002, pp. 313-319.
10. Johnson S.; Abonyi S.; Jeffery B; Hackett P.; Hampton M. Recommendations for action on the social determinants of health: a Canadian perspectives. The Lancet; Nov 8-Nov 14, 2008; 372, 9650.
11. Hojat M., Paskin D. L., Components of postgraduate competence: analyses of thirty years of longitudinal data. Medical education., 2007; 41: 982-989.
12. Karle H., Gordon D. Quality standards in medical education. The Lancet; Dec 1-Dec 7, 2007; 370, 9602.
13. Stanistreet DL, Bruce NG, Taylor I. Public health education. Developing distance learning in postgraduate public health education. European Journal of Public Health; Dec 2000; 10, 4; ProQuest Medical Library pg. 296.